

CARTA AL PARE

EL FAR

41

La imatge de portada és un dibuix de Franz Kafka.

© 2020 Joan Ferrarons, per la traducció i l'epíleg

© 9 Grup Editorial, per l'edició

Angle Editorial

c. Mallorca, 314, 1r 2a B

08037 Barcelona

T. 93 363 08 23

www.angleeditorial.com

angle@angleeditorial.com

Primera edició: març de 2020

ISBN: 978-84-18197-03-1

DL B 5567-2020

Impress a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Franz Kafka

CARTA AL PARE

Traducció i epíleg de
Joan Ferrarons i Llagostera

 Angle Editorial

TAULA

- 9 CARTA AL PARE
- 89 Muts i a la gàbia. Reflexions al revers de
la *Carta al pare*, per Joan Ferrarons i Llagostera
- 103 Arbre familiar de Franz Kafka

HERMANN KAFKA, PARE DE FRANZ

Molt estimat pare:

No fa gaire em vas preguntar per què dic que em fas por. Com de costum, no vaig saber què dir-te, en part precisament per la por que et tinc, però en part perquè hauria hagut d'entrar en més detalls dels que puc encabir mínimament en una conversa. I si ara intento contestar-te per escrit, també serà de manera força incompleta, perquè fins i tot escrivint ensopego amb aquesta por i les seves conseqüències i perquè la magnitud de l'assumpte supera amb escreix la meva memòria i el meu enteniment.

A tu la cosa sempre t'ha semblat ben simple, si més no per com n'has parlat davant meu i, sense cap mirament, davant moltes altres persones. Si fa no fa, et sembla que és així: tota la vida has treballat fort i ho has sacrificat tot pels teus fills —sobretot per mi—, mentre que jo he viscut «a cor què vols», he tingut total llibertat per a estudiar el que volia,

mai no m'ha faltat un plat a taula ni he passat altres maldecaps. Tu, per la teva banda, no m'has demanat ni les gràcies —prou el coneixes, «l'agraïment dels fills»—, però sí que esperaves algun gest, algun signe d'empatia. Per comptes d'això, jo sempre m'he arronsat davant teu, cercant refugi en la meua habitació, en els llibres, en amics eixelebrats, en idees estrambòtiques. Mai no t'he parlat amb franquesa, mai no m'he posat al teu costat quan érem al temple,¹ mai no t'he anat a veure a Franzensbad,² mai no he tingut sentit de família, mai no m'he preocupat ni del negoci ni dels teus altres afers, et vaig encolomar la fàbrica i finalment me'n vaig desentendre, he fet costat a la testarruda de l'Ottla i, mentre que per tu no moc ni un dit (ni una trista entrada per al teatre, t'he regalat), pels amics ho faig tot. Resumint el teu judici sobre mi, podria dir que pràcticament no em retreus res de dolent o indecent (llevat, potser, del meu últim intent de casar-me), sinó fredor, distància, ingratitud. I vet

1. Després de la paraula *temple* l'autor afegí en llapis una nota per a Milena Jesenská: «és un deure d'infància volia explicar-me així, Milena, però no aconsegueixo rellegir la carta, el més important de fet ja s'entén» (aquesta nota i totes les que segueixen són del traductor).

2. Balneari de Františkovy Lázně, on la família Kafka solia passar les vacances.

aquí que m'ho retreus com si fos culpa meva, com si amb un cop de timó hagués pogut fer que tot anés d'una altra manera, mentre que tu no hi tens cap mena de culpa, si no és que has estat massa bo amb mi.

Aquesta manera que sempre has tingut de pintar-ho em sembla encertada en la mesura que jo també penso que no tens cap culpa de la nostra distància. Ara bé, jo tampoc no en tinc cap culpa. Si aconseguís que ho reconeguessis, potser no faríem possible una vida nova (tant tu com jo ja som massa grans per a això), però sí una certa pau; potser no cessarien els teus retrets constants, però sí que s'atenuarien.

Curiosament, d'alguna manera ja intueixes què vull dir. L'altre dia, sense anar més lluny, em vas dir: «Sempre n'he estat, de tu, encara que no t'ho hagi mostrat com fan altres pares, justament perquè no sé fingir com els altres». Haig de dir, pare, que mai no he dubtat dels bons sentiments que em portes, però el teu comentari em sembla errat. És cert que no saps fingir, però pretendre afirmar, només per aquesta raó, que els altres pares fingeixen és o bé simple obstinació (i llavors no cal discutir més), o bé (i aquest és, a parer meu, el cas) una manera velada d'admetre que entre nosaltres dos hi ha alguna

cosa que no va a l'hora, provocada en part, sense que hi tinguis cap culpa, per tu. Si en realitat vols dir això, aleshores estem d'acord.

En cap cas sostinc que hagi esdevingut tal com soc només de resultes de la teva influència. Això seria molt exagerat (si bé haig de dir que tendeixo a aquesta exageració). I és que, encara que hagués crescut completament apartat de la teva influència, probablement tampoc no hauria pogut esdevenir la persona que tu desitjaves. De segur que hauria esdevingut igualment una persona feble, poruga, dubtosa i intranquil·la, ni un Robert Kafka ni un Karl Hermann, però sí ben diferent de com soc de debò, i potser ara ens portaríem de primera. Em faria goig tenir-te per amic, cap, oncle, avi o per sogre i tot, si bé d'això últim ja no n'estic tan segur. Només que, justament com a pare, has estat massa fort per a mi, sobretot tenint en compte que els meus germans van morir de petits, que les germanes van trigar força a venir i que, doncs, vaig haver d'entomar tot sol el primer embat; però jo era massa feble per a això.

Compara't amb mi: jo, per dir-ho molt resumidament, soc un Löwy amb un cert rerefons dels Kafka, però no em mouen pas les ganes de viure, l'emprenedoria i l'ambició dels Kafka, sinó l'esperó

dels Löwy, que, discret i reservat, em guia cap a una altra direcció i moltes vegades roman sense efecte. Tu, per contra, tens la fortalesa, la salut, l'apetit, la veu, l'eloqüència, l'autocomplaença, la superioritat, el tremp, la presència d'esperit, el do de gents i aquell toc de generositat d'un autèntic Kafka, si bé, com és natural, totes aquestes qualitats van acompanyades de les mancances i flaqueses corresponents a què t'empenyen el temperament i de vegades la ràbia. Si comparo la teva visió del món amb la dels oncles Philipp, Ludwig i Heinrich, però, tal vegada no ets un Kafka de soca-rel. És curiós i no ho acabo de veure clar. Tots ells eren més alegres, jovials, desimbolts, despreocupats i no tan estrictes com tu. (En això val a dir que he heretat molt de tu i que he administrat aquesta herència massa bé i tot, sense disposar tanmateix en el meu caràcter dels contrapesos necessaris, com en el teu cas.) D'altra banda, però, en aquest sentit també has passat per diferents èpoques. Potser eres més alegre abans que els teus fills, sobretot jo, no et decebéssim i et donéssim penes a casa (ara que, quan venien visites, et mostraves diferent). I potser ara tornes a ser més alegre, ja que els nets i el gendre et tornen a donar una mica d'aquell caliu que els teus fills, llevat potser de la Valli, no et sabérem donar.

Sigui com sigui, érem tan diferents i, en aquesta diferència, tan perillosos l'un per a l'altre, que, si s'hagués volgut preveure com jo, aquella criatura desnerida, i tu, l'home fet i granat, ens portàriem en el futur, hom hauria dit que m'esclafaries, que no en quedaria res, de mi. Això no és el que ha passat —el que és viu no es pot preveure amb exactitud—, però potser ha passat una cosa pitjor. Amb tot, no pots oblidar que mai no he cregut, ni remotament, que tu en tinguessis la culpa. Vas produir en mi l'efecte que havies de produir, però has de deixar de pensar que si vaig sucumbir a aquest efecte, va ser per malícia.

Tot i ser una criatura poruga, també era rebec com ho són els nens. Segur que la mare també em va consentir, però em costa de creure que fos especialment difícil de governar, em costa de creure que no se'm pogués demanar tot el que es volgués amb una bona paraula, una bona mirada o agafant-me la mà en silenci. I és que, en el fons, ets un tros de pa (el que segueix no ho contradirà pas, perquè només parlo de l'efecte que feies en el nen que jo era), però no totes les criatures tenen el tremp i la valentia necessàries per a buscar i buscar fins a trobar la bondat. Només saps tractar un nen d'acord amb el teu tarannà: amb força, soroll i mal geni, i

en el meu cas encara et va semblar més adient en la mesura que volies fer de mi un noi fort i valent.

Avui dia, és clar, no puc descriure directament els mitjans amb què m'educares durant els meus primers anys de vida, però sí que me'ls puc afigurar, inferint-los a partir dels anys posteriors i de com tractes en Felix. Aquesta circumstància es veia agreujada pel fet que aleshores eres més jove i, per consegüent, més inexpert, impetuós, arrauxat, més despreocupat del que ets avui i que, a més, estaves del tot lligat al negoci i amb prou feines em podies veure un moment al dia i, per això, m'havies de causar una impressió fondíssima que el costum no podia allisar.

Dels primers anys només tinc record directe d'una feta. Potser tu també te'n recordes. Un cop em vaig passar la nit fent el somicó, demanant aigua, no pas per set, sinó segurament per tocar el voraviu i en part per distreure'm. Després d'unes quantes amenaces infructuoses, em vas treure del llit, em vas conduir a la galeria que donava al pati interior i m'hi vas deixar una estoneta, davant la porta tancada, en camisa de dormir. No dic pas que fessis mal fet —potser no hi havia cap altra manera de tenir la nit en pau—; si te'n parlo és per a il·lustrar la teva manera d'educar-me i els seus efectes

en mi. Segur que en endavant vaig fer més bondat, però aquell càstig em va deixar una ferida per dins. Els meus crits demanant aigua, tan comprensibles, i l'horror de ser arrossegat fora de casa eren dues coses que no tenien per a mi, sent com era, cap relació lògica. Anys després encara m'angoixava que aquell home gegantí —el pare, l'última instància— pogués aparèixer en plena nit i gairebé sense motiu per treure'm del llit i fer-me sortir a la galeria. Em semblava que jo per a ell no valia res.

Això només era un petit avançament del que vindria, però aquest sentiment de nul·litat que sovint em domina (un sentiment que tanmateix, en altres aspectes, pot ser noble i fecund) prové en gran part de la teva influència. M'hauria fet falta una mica d'amabilitat, que algú m'animés i em mostrés un camí obert. En canvi, tu me'l vas barrar, sens dubte amb la bona intenció que n'agafés un altre. Però jo no servia pas per a aquell altre camí. M'animaves, per exemple, quan feia una salutació militar o marxava al pas, però jo no tenia fusta de soldat; m'animaves quan menjava de valent o fins i tot bevia cervesa o quan aprenia cançons que no entenia o repetia com un lloro les teves expressions preferides, però res de tot això formava part del meu futur. I és remarcable que, avui i tot, només

m'animis de debò a fer coses que t'afecten a tu, quan el teu orgull està en joc, bé perquè jo el feixo (amb els meus projectes de matrimoni, per exemple), bé perquè el veus ferit en mi (com quan en Pepa m'insulta). Llavors sí que m'animés, que em recordes el que valc, els bons partits que podria merèixer, i blasmes en Pepa amb severitat. Ara bé, deixant de banda que a la meua edat les paraules d'ànim ja pràcticament no m'afecten, de què em servirien si només en sento quan en primer terme no es tracta de mi?

Era llavors que calia animar-me, llavors i en cada moment. La teva mera presència corporal ja m'oprimia. Recordo, per exemple, que a la piscina sovint ens canviàvem junts, a la mateixa cabina. Jo era prim i escanyolit; tu eres fort, alt, ample. A la cabina ja em sentia miserable, i no només davant teu, sinó de tot el món, perquè tu eres per a mi la mesura de totes les coses. Llavors sortíem de la cabina, agafats de la mà davant la gent, jo com un sac d'ossos, insegur, descalç al terra de fusta, temorós de l'aigua, incapaç d'imitar els moviments de natació que m'ensenyaves amb tota la bona intenció, però que en realitat m'averkonyien profundament. Allò em desesperava. En moments així totes les meves males experiències, fossin de l'àmbit que

fossin, encaixaven a la perfecció. Quan et canviaves tu primer i jo restava sol a la cabina, no ho passava tan malament; podia endarrerir la vergonya de sortir en públic fins que finalment em venies a buscar i em treies d'allà. Em sentia agraït perquè no semblaves adonar-te de la meua angoixa. També em sentia orgullós del cos de mon pare. Aquesta diferència entre nosaltres, d'altra banda, persisteix encara avui.

A tot això calia sumar-hi la teua superioritat intel·lectual. Havies arribat tan amunt amb les teves pròpies forces que dipositaves en tu mateix una confiança sense límits. Això no m'enlluernava tant de petit com ho faria més endavant, d'adolescent. Des de la teua butaca governaves el món. La teua opinió era la bona; qualsevol altra era forassenyada, exaltada, esbojarrada, anormal. I la teua confiança en tu mateix era tan gran que podies ser inconseqüent sense deixar de tenir la raó. De vegades no tenies cap opinió concreta sobre un afer donat, i això implicava que totes les opinions possibles sobre la matèria havien de ser, necessàriament i sense excepció, errònies. Així, doncs, podies dir penjaments dels txecs, llavors dels alemanys i després dels jueus, i no pas per alguna raó concreta, sinó en general, fins que al final no restava ningú sinó tu mateix.